

nými:⁵ otec (33.), zemja (str. 38.), lice (str. 45.), sbožjé (str. 46), človčči, človečjá, človečjé (str. 57) a z výroku nebohého Kollára (pán Boh mu daj slávu večnú): „česká reč, jako z nejstarších jejích literních zbytkuv vysvitá, jest dcera slovenčiny“,⁶ nad slunce jasnejšej vidieť, — Slovák, jako povedáme, by sa malo proti zjavným zásadám vys. vlády k vôli nektorým, za češtinu nemierne horlivým ľuďom nemožným urobiť, kusé a prebrúsené podoby terajšej češtiny zo starých a plných slovenských prirovnávacím, prirodzeným spôsobom vysvetľovať a objasňovať tak, jako to Česi majú zo staročeských robiť, a všeckého z porovnania tohoto pre Čechov vytekať majúceho osohu účastnými sa stať?

Vyslovujúc ešte raz úplnú našu v dôslednosť vys. vláde v ohľade tomto zavírame predmluvu našu slovami strany češtiny v Nauke reči slovenskej prerečenými.⁷

Michal Miloslav Hodža
Jozef Miloslav Hurban
Ján Palárik
Ondrej Radlinský
Ludovít Štúr
Štefan Závodník

44

Úryvok z „*Ohlasu Pravdy na Ohlas strany ďalšieho vydávania Cyrilla a Methoda*“
od Jána Palárika.

Uverejnené v Ohlase Pravdy na „Ohlas strany ďalšieho vydávania Cyrilla a Methoda“ v záležitosti spisovného jazyka slovenského v čísle 38 Cyrila a Metoda uverejnený. Pešť, tlačou Lad. Lukáča, 1852. Str. 84. Uverejňujeme časť na str. 42–45.

Autor reaguje na dôvody redakcie CM, ktoré pod vedením M. Chrásteka prešli roku 1852 opäť na staroslovenčinu, čiže češtinu, a zhmúje dôvody pre spisovnú slovenčinu, na ktorej sa dohodli niektorí slovenskí národní pracovníci, napr. L. Štúr a iní. Pritom vyvracia obvinenie, že prisvojením spisovnej slovenčiny by sa mali Slováci odtrhnúť od Čechov.

Jestli strana protivná chce sa pustiť s nami do ďalšieho boja, sme hotoví, prichystaní k súboju rozhodnému. A jestli potreba bude, zavoláme si na pomoc nepremožiteľnú *légiu pravdy filologickej*, ktorú si pri tomto pojednaní na *arriere-gardu*¹ ponechávame. Bez toho *in ultima analysi*,² *pravda filologická* konečne medzi nami rozhodnúť musí. Dľa mojej presvedčenosti je iste *dôvod prví a posledný za slovenské formy a zach-*

⁵ Ide asi o *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* z roku 1826.

⁶ Porov. *Hlasové o potřebě*, str. 126.

⁷ Porov. str. XI *Krátkej mluvnice slovenskej*.

¹ Zadný voj.

² Podľa posledného rozboru.

valosti reči, pravda filologická, ktorá za ne bojuje. Jestli teda potreba bude s filológiou budeme „batériu maskovať“ proti nezrozumencom našim. Víťazstva sme istí. — Ani nech nikto nehovorí: „čo by sa už to tam toľko vadil a dohadoval, veď už máme dost tých dotázok a hádok gramatických.“ Odpovedám: „kysnúť a búriť sa to musí, dokiaľ sa neočistí, nesadne.“ A potom, dom náš predsa len my sami do poriadku priviesť si musíme.

Slabosť svoju dokazuje strana odporná tým, že sa nechce do hádok a bojov filologických pustiť a od strachu sa trasie, keď nejaké nové svetlo, jakkofveď výborné filologické dielo Slováci na svetlo vydajú; prečo? lebo tuná vidí svoju istú porážku. Ale či bude môcť konečne sa vyhnúť nepremožiteľnej moci filologickej pravdy?

Slabosť svoju dokazuje strana odporná aj tým, že slovenské počínania naše nie už tak pricítiť, ako skôr ignorovať, áno, už ak kedy vtedy *vymlúvať* začína. Ale či na veky bude môcť *ignorovať* a *vymlúvať*, keď my ani jej ignorovaním, ani *vymlúvaním* mylíť sa nedáme?

Slabosť svoju dokazuje strana odporná aj tým, keď nás svojimi figľami usiluje roztrhať a na frakcie rozdrobiť, a keď sa teší z toho, že ešte tu i tam niektoré neznačné rozkoly pravopisné medzi nami vznikajú a jak *nevýslovná* by teprv bola jej radosť, keby sa jej pošťastilo Slovákov opäť na *berňolákistov* a *hattalistov* rozdvojiť. No ale nechže sa tak veľmi neraduje, veď my len si už usporiadame svoj dom. „Veď niet medzi nami takých svojej učnosti osoblivcov, aby čo lepšiemu prvšiemu nahľadu sa nepodali. U nás je viacej citu a dobrej vôle, ktorá sa pod rozumenú dokázanosť rada sklóni, lebo si žiada len svoj blahocin a dobrodej vo spôsobe najbližšej. A v tom jednom, čoho sa predca všetci držíme, môžu vzniknúť aj dotázky všelijaké. ďaleko to nemôže ísť, nepôjde, lebo samej tej veci *závažitosť* nedá nám ad *centrum*³ ďaleko sa odchyľovať.“

Zostaneme si my teda pri našej *opravenej slovenčine* dokud koľvek nás protivná strana nebezpečí, že naše čistoslovanské formálnosti a zachovalosti slovenčiny *úplne a dôsledne* do češtiny uvedené, preliate a *organicky vpravené* budú. Bez toho máme my dost ešte roboty vo vlastnom dome, „Slovák sa najprv vo svojom vlastnom dome vidieť musí, aby sa druhým na ulici ukázať mohol.“ — Pri tom však všetkom od bratov Čechov sa my trhať nechceme, ale ani podkládať sa otrocky nikomu nebudeme. *Pokroviteľstvo (tutelam)*⁴ také, ktoré by nás a naše krásy a zachovalosti slovenčiny celkom *absorbírovalo*, my nechceme. Jestli chce čeština próbu slavianskosti vydržať a do všezboru slaviančiny vstúpiť, neomylné musí svoju staršiu sestru jako sa nám vidí, matku ta popredku poslať, podľa slovenského porekadla: po staršom do mlyna. Veď jestli bratom našim Čechom niečo záležať bude na opravdovej jednote literárnej s nami, oni sami budú nás k tomu núkať, provolávať, spôsoby a výminky slušné narádzať. Posiaľ však oni mlčia. Nepchajme sa im teda, keď nás nechcejú, nepotrebuju, *ignorujú*.“ Nám je hlavne treba seba samých v *povinnosti slovenskej neod — a nezaznávať*.

Nám je predovšetkým treba zosilnenia sa vo svojom vlastnom dome. Čeština nám k tomu nedopomôže jako posiaľ nedopomohla — ba nielenže nedopomáha, lež „rozvodom sil našich vlastných“ život náš oslabuje. — Jak omnoho jarejšie, rezkejšie, veselsie by to u nás vyzieralo, jestli by nám ešte čechisté nezavadzali. Jestli by už celý národ v opravenej slovenčine úplne zjednotený bol! — No neľakajme sa prekážok, veď to len už ide pomaly a pôjde skorej, nežli v češtine. Ale jako môže ísť, pre živého boha Vás prosím, páni čechisté, jako pôjde v češtine? vonkoncom nie, — veď práve tak

³ Od stredu.

⁴ Tútorstvo.

neišlo dosiaľ. „Verte mi, páni! že my so slovenčinou skôr k *českoslovenčine* prideme, nežli vy s češtinou. Uvidíte!“

Dal by Boh dobrotivý, aby tento môj *Ohlas* nebol hlasom volajúceho na púšti. Ne-rozumiem tuná stranu slovenskú, *lebo táto so mnou úplne súhlasí, — lež stranu če-chistickú*, pre ktorú a *jedine pre ňu* som pero do ruky chytil. Prosím teda všetkých, ktorí sú na tejto strane, či sú *starší*, či sú *vrstovníci moji*, *aby myšlienkam a slovám v tomto ohlase mojom vyrazeným neišli v ústrety sľa na zatatú a zanovitú protivizeň, ale tak, ako na priateľské dorozumenie s tými, čo o veci náležite súdiť môžu, súdiť majú*. Po prečítaní a náležitom povážení tohto ohlasu, nech sa sami dovčia, čo *činiť majú* a čo *činiť najlepšie a najpotrebnejšie* by bolo.

45

Úryvky z diela „*Das Slawenthum und die Welt der Zukunft*“ (Slovanstvo a svet budúcnosti) od E. Štúra.

Úryvky uverejňujeme v slovenskom preklade podľa nemeckého vydania, pripraveného dr. J. Jiráskom a uverejnenom roku 1931 v Prameňoch USS, zv. 2, Bratislava 1931, str. 246. Jiráskovo vydanie bolo pripravené na základe pôvodného rukopisu s kritickými poznámkami a úvodom. Slovenské vydanie Štúrovho diela pripravil M. Gacek, ale hoci bolo už pred vytlač-čením, napokon v dôsledku vojnových pomerov nevyšlo. Naše úryvky, ktoré majú ukázať Štúrove náhľady, pokiaľ ide o rakúskych Slovanov a Slovákov, sú na str. (I.) 162—166, (II.) 169, (III.) 176—182, (IV.) 185—189, (V.) 234—235. Náš preklad je podľa nemeckého vyda-nia J. Jiráska.

Ludovít Štúr sa vo svojom diele *Slovanstvo a svet budúcnosti* podrobne za-oberá slovanskou otázkou so spätným pohľadom na jej rozvitie v rokoch 1848 až 1849 a uvažuje, ako by sa mali usporiadať politické pomery v Európe tak, aby slovanské národy mohli v nej žiť slobodne. Podrobuje veľmi ostrej kritike rakúsku politiku, stavia sa proti koncepcii literárnej a kultúrnej vzájomnosti Kollárovej a navrhuje politické zjednotenie Slovanov pod vedením Ruska, s ruskou spisovnou rečou, zaväznou pre všetkých Slovanov. Tento Štúrov spis, ktorý prvý raz bol uverejnený až roku 1887 zásluhou Vl. I. Lamanského v ruskom preklade, vzbudil vtedy veľkú pozornosť.

(I.) Avšak, aby sa náš život rozvíjal, aby sme v svetových dejinách získali účinok primeraný našim duševným schopnostiam a našim silám, musíme sa nakoniec dostať spod neznesiteľného cudzieho dozoru a stať sa politicky nezávislými, lebo v poddanstve má ľud ruky zviazané, jeho duch je utlačený a je vydaný stálemu nebezpečeniu prv alebo neskôr zaniknúť. Okrem toho stráca každý ľud svojou politickou nezávislosťou aj svoju česť a taký, čo vždy len slúži, je dosť bezmocný a slabý, aby sa oslobodil z otroctva a takých si samostatné národoprávne osoby ani nevšimnú. Samostatné národy ako aj len také osoby môžu rátať s verejným uznaním a úctou a pretože samostatnosť potrebuje väčšina slovanských kmeňov predovšetkým, je u nás národná otázka najsmereodatnejšia, najprvšia, najdôležitejšia. Nepotrebuje si povedať, akej mienky sú o nás iné národy.